

Jean Cocteau

INIMES E
H Ä Ä L

(La voix humaine)

Prantsuse keelest tõlkinud **Tatjana Hallap**

Kunstnik-lavastaja
Helikujundus

Kristjan Suits
Arbo Maran
Nikita Šiškov
Jüri Nael

Koreograaf

Esitaja

Evelin Võigemast

Etenduse juht

Ingrid Noodla

Digitaalne monolavastus ühes vaatuses.
Esietendus 13. juunil 2020 Lavaaugus ja
võrgukeskkonnas elisastage.ee
Kestus üks tund.

Ülekandemeeskond:

Operaator

Sten-Johan Lill

Fookusevedaja

Gunnar Laal

Keygrip

Maksim Podolski

Grip

Vasily Mikhaylov

Andrey Kulpin

Näidendi esitusõigusi vahendab Eesti Teatri Agentuur.

Lavastuse muusikalises kujunduses on kasutatud Portisheadi ja
Lykke Li lugusid.

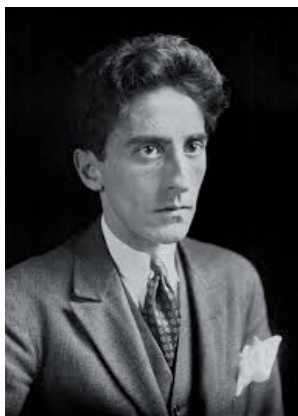
Teatri peanäitejuht: Elmo Nüganen

Teatri direktor: Raivo Pöldmaa

JEAN COCTEAU

Jean Cocteau, täisnimega Jean Maurice Eugène Clément Cocteau, oli prantsuse multitalent, keda tunti nii luuletaja, näitekirjaniku, romaanikirjaniku, kunstniku, filmitegija kui ka ajakirjanikuna. Ta ise nimetas end poeediks ja kogu oma loomingut poeesiaks: „teatripoeesia“, „graafiline poeesia“ jne.

Cocteau sündis 5. juulil 1889 Pariisi äärelinnas Maisons-Lafitte, kuid kasvas üles Pariisis. Tänu perekonna heale ühiskondlikule positsioonile ümbritsesid teda lapsepõlvest peale teater ja kaunid kunstid. Viieteistaastaselt alustas ta iseseisvat elu ja üheksateistkümnese

avaldas oma esimese luulekogu. Juba noores eas liikus Cocteau Euroopa kultuurieliidi hulgas, sõbrustades mh Marcel Prousti, André Gide'i, Guillaume Apollinaire'i, Pablo Picasso, Amedeo Modigliani ja paljude teiste legendaarsete kirjanike ja kunstnikega ning tegi koostööd Sergei Djagilevi balletitrupiga.

Esimese maailmasõja ajal tegutses ta Punase Risti juures kiirabiauto juhina ja sealt saadud kogemusi kasutas hiljem oma loomingus.

1918. aastal tutvus Cocteau noore ja andeka prantsuse luuletaja Raymond Radiguet'ga ning temast sai Radiguet' mentor. Paljud arvasid nii toona kui ka hiljem, et nende suhe oli romantilise iseloomuga, kuid Cocteau ise eitas seda. Pärast Radiguet' ootamatut surma 1923. aastal sattus Cocteau sõltuvusse oopiumist. Võõrutusravi ajal kirjutas ta oma kõige tähelepanuväärsema raamatu „Kohutavad lapsed“, mis avaldati mitu aastat hiljem (1929). Samal perioodil suhtles ta tihedalt katoliiklasest filosoofi Jacques Maritainiga ja viimase mõju all pöördus ajutiselt tagasi katoliiklike usukommete juurde.

1926. aastal lavastati Pariisis Cocteau näidend „Orpheus“, järgnesid mitmed kunstinäitused ja libreto kirjutamine Stravinski ooper-oratooriumile „Kuningas Oidipus“. 1930 valmis tema esimene film, „Poeedi veri“, kuid ennekõike saavutas ta tunnustuse näidenditega „Inimese hää“ (esietendus Comédie-Française'is 1930)

ja „Hirmsad vanemad“. Tema kõige edukamaks teoseks dramaturgia vallas loetakse 1934. aastal kirjutatud näidendit „Põrgumasin“ Oidipuse müüdi põhjal, väga menukas oli ka 1940 Edith Piafile kirjutatud „Hoolimatu armuke“ (etendunud ka Noorsooteatris).

Lisaks tegutses Cocteau ajakirjanikuna ja võttis 1936. aastal ette ümbermaailmareisi, saates ajalehele Paris Soir reportaaže, mis kandsid Jules Verne'i auks koondpealkirja „80 päevaga ümber maailma“.

Teise maailmasõja eel sattus Cocteau natside tegevust pooldava intellektuaalide grupi liikmeks, lastes end veenda Hitleri õilsates eesmärkides. See tõi talle sõja järel süüdistuse kollaboratsioonismis, kuid ühtegi väärtegu ei tuvastatud, pigem oli Cocteau hiljem püüdnud kasutada oma kontakte sõprade päästmiseks natside vägivalla käest.

Pärast sõda tegutses Cocteau peamiselt filmivaldkonnas, enamasti nii stsenaristi kui režissöörina. Tema avangardne filmikeel mõjutas ka hilisemat „uut lainet“ prantsuse kinokunstis. Lisaks juba mainitud „Poeedi verele“ on Cocteau tuntumateks filmideks „Kaunitar ja koletis“ (1946), „Hirmsad vanemad“ (1948), „Orpheus“ (1949) ja „Orpheuse testament“ (1960). Mitmetes tema filmides mängis peaosa Jean Marais, kellest sai Cocteau muusa ja kauaaegne elukaaslane.

Jean Cocteau suri 11. oktoobril 1963 oma häärberis Milly-la-Forêt's infarkti. Päev varem oli surnud Edith Piaf ning on väidetud, et Cocteau süda ei pidanud vastu uudisele lähedase sõbra lahkumisest.

INTERVJUU KUNSTNIK-LAVASTAJA KRISTJAN SUITSUGA

Küsis ja üles kirjutas Triin Sinissaar

„Inimese hää!“ on sinu debüüt lavastajana, teed hüppe kunstnikutöö juurest hoopis teisele erialale. Kust tuli impulss hakata lavastama?

See oli kuidagi väga loomulik sündmuste rida, ei olnudki otsest impulssi, et nüüd ma tahan lavastada. Ma loen palju näidendeid ja pakun lavastajatele kontseptsioone välja ning see materjal oli mul juba kaua aega mõttes. Pärast eriolukorra kehtestamist olin paar nädalat kodus ja vaatasin, et ümberringi valitseb tühjus ja kuidagi igav on. Mõtlesin, et teeks õige mingi väiksema *online*-asja, umbes nagu lugemise, aga videoga. See idee jäi mitmel põhjusel mõneks ajaks soiku, aga me tulime selle juurde tagasi, sest ma tundsin, et teatrit peaks kuidagi taaskäivitama ja kunstnikuna on minu moraalne kohustus ühiskonnale midagi vastu pakkuda. Impulss kunsti teha on see, et kui sul on inimestele midagi öelda, siis sa tahad seda teha.

Kas siin võib olla mängus ka see, et piirangud või ettenägematud olukorrad võivad mõjuda kunstnikule hoopis käivitavalt?

Ma arvan, et kindlasti – eks teatritegemine ongi igas mõttes piiratud ressursi ja piiratud olukorra võimalikult hästi ärakasutamine. Antavad olud olid sellised, et meil ei olnudki tegelikult mõistlik kolmandat inimest lavastajana pardale võtta. Mul oli visioon, milline see tükk võiks olla ja kuna ma olen istunud kuuekümne kahe lavastuse proovides erinevate lavastajatega, siis oli mul mingisugune aimdus, kuidas lavastamine võiks välja näha. Ja kuna mu näitlejanna on niivõrd sümpaatne ja annab mu kohati rumalad märkused andeks, siis tundus, et võiks just praegusel hetkel proovida.

Ütlesid, et oled seda materjali kaua aega endaga kaasas kandnud. Mis sind selle juures paelub?

Mulle meeldivad tohutult dramaatilised naiskarakterid dramaturgias – Antigone, preili Julie, Maria Stuart, Hedda Gabler ... Naiste sisemaailm on minu meelest pööraselt huvitav. Lisaks on mul selle materjali puhul palju isiklikke seoseid, mis mind puudutavad, oma eelnevatest suhetest, eelnevast elust. Täna on päevas on läheduse otsimine, vajadus teise inimese järele saanud mingil moel aktuaalsemaks kui varem ja see materjal annab võimaluse seda kõrval-

pilguga lavale tuua. Väga tugevasti kõrvalpilguga – kunstniku kontseptsiooniga, mis mul on paljude lavastuste juures ka varem olnud, et publik on nagu pealtvaataja, kes piilub kellegi aknasse sisse. Cocteau näidend on selleks suurepärane materjal, ta laseb katsetada erinevaid vormilisi võimalusi, pealegi on ta loomult väga universaalne ja sobib eriti hästi tänasesse päeva.

Kas Evelin Võigemast oli sul kohe silma ees või otsisid pikalt õiget näitlejat?

Ei, alguses ei olnud mul konkreetselt ühtegi inimest silma ees. Mõtlesin läbi mitmeid meie näitlejaid ja tegelikult oli seal juhuste kokkulangevus, et enne kui ma Eveliniga ühendust võtsin, lugesin just Facebookis tema postitust, kus ta küsis, et mida mina näitlejana peaksin nüüd tegema hakkama, kas rõdult monolooge esitama? Sealt jäi mulle silma, et kellelgi on loominguline huvi. Minu jaoks oligi kõige tähtsam leida inimene, kellel oleks huvi teha midagi, mis ei ole ei tema põhitöö ega kindla peale minek, kellel oleks lihtsalt soov selle materjaliga tegeleda. Alguses leppisime Eveliniga kokku, et me lihtsalt loeme näitemängu ja vaatame, mis sealt üldse saab. Me ei alustanud mingi kindla plaaniga, pigem nii, et hakkame kuskilt minema ja vaatame, kuhu jõuame. Ja Evelin on väga tugev näitleja. Eestis

on umbes kümme-kaksteist naisnäitlejat, kes suudavad niisuguse dramaatilise naiskarakteri ära mängida. See nõuab tohutult tööd iseendaga. Lavastaja võib-olla ei saagi seal rolliloomes juures väga palju aidata, näitleja peab ise tegema, ise leidma neid impulsse, mis viivad teatud emotsionaalsetest seisunditest teistesse.

Naise tegelaskuju lavapartneriks on telefon. Cocteau ajal oli telefonil ühiskonnas muidugi teine tähendus kui praegu.

Telefon on meie jaoks võtnud suurema, mastaapsema rolli, telefonis on meil kõik – uudised, videokõned, terve elu –, aga samas on Cocteau kirjutanud oma näidendi väga prohvetlikult. Tol ajastul oli telefon luksuse, seda ei kasutatud niimoodi, et lobisetakse tund aega järjest ja lahendatakse suhtedraamat. Ma arvan, et see tekst võis toona inimestele väga võõristavalt mõjuda. Aga sada või üheksakümmend aastat hiljem vaatame või loeme niisugust materjali kui oma argipäeva – ma arvan, et suurem osa inimestest, kes on lahku läinud, on kasutanud oma suhete lõppfaasis asjade klaarimiseks telefoni, mitte rääkinud silmast-silma. Võib-olla klassika puhul mind paelubki see, et ta on omas ajas olnud suurem, kui osati ette näha. Et ta käsitleb inimlikke baasväärtusi, aga annab tõlgendamisruumi tänases päevas. Mulle meeldivad väga klassikalised materjalid, aga neil peab

olema side praeguse maailmaga, mitte et me vaatame lihtsalt distantstilt ajas tagasi.

Sinu lavastusel on uudne vorm, siin on kaamerad, kõrvaklapid, publik jaotub kohapeale ja ekraani taha. Kas praegune kriis võib lükata teatrit mingis suunas või tuua kaasa uut sorti teatrit?

Kindlasti võib ta mingit uut sorti teatrit kaasa tuua, aga teatri baasväärtus, ma arvan, jääb samaks. Baasväärtus on see lähedus, mida me vajame. Ja materjal. Võib-olla see, et me oma lavastuse kontekstis tehnoloogiat kasutame, ongi katsetus, et kas teater on üldse tehnoloogia kaudu võimalik. Ma ei kujuta praegu ette teisi materjale, mida me võiksime sellises vormis teha. Me saame katsetada seda, kuidas inimest, näitlejat ka ekraani vahendusel võimalikult lähedale tuua. Et me oleme kaameraga ühes perspektiivis, jälgime näitlejat kaameraga konstantse kaadrina terve etenduse vältel, just nagu see telefonikõne kestab katkematult. Et kontseptsioon ei oleks kasutada tehnoloogiat mingi teose edastamiseks, vaid me looksime sisulise sideme. Minu kindel arvamus on, et kohalolu väärtus teatris pigem kasvab. Selleks, et teatrit digitaalselt edastada, peab olema lugu, mis sellesse vormi väga hästi sobib. Aga neid lugusid, neid projekte tuleb eraldi mõtestada, nagu ka seda, mis saab siis, kui tuleb teine, kolmas, neljas või

viies laine. Niisugused viirusepuhangud on tulevikus meie igapäevane maailm, kui me ei lõpeta ühiskonnana looduse hävitamist. Me otsime praegu lahendusi, aga tegelikult peaksime tegelema probleemidega, mille pärast me oleme maailmana sellisesse punkti välja jõudnud.

Nüüd me võib-olla ka väärtustame rohkem võimalust päriselt kellegagi koos olla?

Ma arvan, et selle koroonakriisi ajal muutusid inimeste väärtushinnangud maailmas radikaalselt. Inimesed said aru, kui mõnus on õhtul kodus süüa teha ja koos laua taga istuda. Kui mõnus on teise inimesega silmast-silma rääkida. Kui mõnus on lavalt elavat bändi kuulata, näha laval elavat artisti, näha teist elus inimest. Me ei olnud seda kunagi niimoodi mõtestanud. Ma arvan, et kõik on Netflixi vaatamisest tüdinud. Ja kõik tahavad päris asju näha. Aga päris asja on võimalik ka digitaalselt vahendada, leiutada selleks erinevaid viise. Praegusel hetkel võibki nimetada meie lavastust mingis mõttes pilootprojektiks, uurimuseks, et kas teater on üldse digitaalselt võimalik. Ta on eraldiseisev kunstiteos, mis tegeleb väga konkreetsetl etteantud teemaga, kasutab neid meediumeid, mis on sisuliselt sellele materjalile tarvilikud. „Inimese häält“ saaks mängida näiteks ka Väikeses saalis, nii et inimesed kuulavad ikka kõrvaklappidega, isegi kahe meetri kauguselt, ja

see oleks veel mõjusam. Minu jaoks oli see esimeses proovis väga suur üllatus, kui ma panin kõrvaklapid pähe ja kuulasin Evelini. Enne vaatasin teda justkui üldplaanis, aga siis oli ta järsku nii lähedal, et ta häälpuges igasse mu hingerakku. See on see, millega me mängime. Ma loodan, et ka kõik need, kes vaatavad etendust internetis, kasutaksid kindlasti kõrvaklappe. Nii et jah, see lavastus on suuremal või vähemal määral katsetus teatri võimalikkusest digitaalkeskkonnas ja ellu kutsutud selleks, et mõtestada kogu seda olukorda, kus me olime ning küsida, kas ja kuidas me saame siit edasi minna. Mina arvan, et see ei jää meil viimaseks taoliseks kriisiks selles maailmas.

Tallinna Linnateatri tööühm

Lavastusjuht Mart Saar.

Dekoratsioonid Pärtel Tall, Sven Tõnis Puskar,
Airi Look, Rene Vernik, Roman Kuznetsov.

Kostüümid Ene Palu, Aalja Soome, Airiin Saar,
Tiina Uiho, Jaana Leib.

Heli Haar Tammik, Arbo Maran, Indrek Tiisel,
Lauri Urb, Nikita Šiškov.

Valgus Neeme Jõe, Teet Orupõld, Talis Toit,
Sten Ojaperv, Margus Sepman.

Videolahendus Lauri Urb, Haar Tammik.

Rekvisiit Terje Kessel-Otsa, Veeli Tamm,
Margus Mänd, Liisa Tetsmann.

Grimm Anu Konze, Enda Karimõisa, Annifrid Muda,
Marika Paesalu, Heldi Aun-Trepp.

Riietajad Külli Pavelson, Anneli Kõrvel,
Õnne Meronen, Maris Mihašova.

Lava Jaak Kaljurand, Jaan Kaljurand, Tarvo Elblaus,
Jarko Rahnel, Joonas Eskla, Ilmar Aru, Rein Jurna,
Ando Tammsaar.

Pürotehnik Jaan Kaljurand.

Tallinna Linnateatri toetajad ja koostööpartnerid

Tallinna Kultuuriamet
Kultuuriministeerium
Eesti Kultuurkapital

Hooaja peatoetaja Utilitas

Suurtoetajad Espak, Nordecon, ABC Motors

Toetajad Advokaadibüroo COBALT,
Advokaadibüroo TurnStone, Collistar,
Dr. Hauschka, Floorin, Igepa, Ilotrükk,
e-toidupood FOODMOOD, Medicum,
Meedius Eesti, MyFitness, Pariisi Vesi,
Pro Beauté, Ühisteenused

Publikut kostitavad Paulig, Fazer Eesti,
Greenfield, Marmiton, Reval Kondiiter

Tallinna Linnateater tänab

Elisat, Piletilevi ja Eesti Draamateatrit.

LEIDA RAMMO LINNATEATRI FOND

Eesti Rahvuskultuuri Fondi juures tegutseva
Leida Rammo Linnateatri fondi eesmärgiks
on toetada Tallinna Linnateatrit ning tunnustada
teatri loomingulist kollektiivi.

Annetusi Leida Rammo Linnateatri fondile saab teha:

Saaja: Sihtasutus Eesti Rahvuskultuuri Fond

Pank: EE672200221001101347 SWEDBANK

Selgitus: Annetus Leida Rammo Linnateatri fondi

Tallinna Linnateater

Lai 23, Tallinn 10133

linnateater.ee

facebook.com/linnateater

twitter.com/linnateater

instagram.com/linnateater

Kavalehe koostas Triin Sinissaar,
kujundas Katre Rohumaa,
fotod Siim Vahur.